

*Ermszt Ildikó egyetemi adjunktus,
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Nemzetközi Jogi Tanszék*

A nemzetközi repülés védelme és az ENSZ Közgyűlése

1. Az 1970-es évektől a XXI. századig

Akkor, amikor a légitözlekedés nemzetközi védelmét vizsgáljuk, a nemzetközi terrorizmus elleni intézkedéseket, normákat kell górcső alá vennünk, hiszen a légitözlekedés biztonsága elleni jogellenes cselekmények a terrorizmus kategóriájába tartoznak. Az ENSZ Közgyűlése az 1970-es évektől kezdődően vette napirendjére a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelmet, számos határozat született a témában. Az elmúlt évtizedben rendkívüli módon aktivizálódott a Közgyűlés, a III. évezredtől napjainkig annyi, terrorizmussal kapcsolatos határozat született, mint az azt megelőző három évtized alatt összesen. Ennek csupán egyik bizonyítéka a számos terrorellenes egyezmény megalkotása az égisze alatt.¹

1994 decemberében a Közgyűlés a A/RES/49/60 számú határozatában² ismételten fókuszba állítja a nemzetközi terrorizmus problémáját, ami azóta is gyakori szereplője, témája az üléseknek. Két évvel később, az ehhez a határozathoz csatolt jegyzőkönyv³ létrehozta a terrorizmus kérdésével foglalkozó ad hoc bizottságot.

A Közgyűlés határozatait az alábbiak szerint csoportosíthatjuk:

- a terrorizmust „általánosságban” elítélő határozatok,
- a terrorizmus elleni küzdelem során az emberi jogok tiszteletben tartására felszólító,
- a nemzetközi szerződéseket létrehozó, azt „megalapozó”,

¹ 1997 International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings, the 1999 International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism and the International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism.

² A/RES/49/60 (9 Dec. 1994) A nemzetközi terrorizmus leküzdése érdekében tett intézkedések

³ A/RES/51/210 (17 Dec. 1996.) A nemzetközi terrorizmus leküzdése érdekében tett intézkedések "Annex: Deklaráció az 1994-es nemzetközi terrorizmus elleni intézkedések kiegészítésére

- konkrétan a légitözlekedés védelmével (közbiztonságával) foglalkozó határozatok.

2. A terrorizmust elítélő határozatok

Az első, a terrorizmust elítélő közgyűlési határozat 1976-ból származik.⁴ Ekkor még az idegen hatalom alatt álló népek érdekében emelnek szót, hangsúlyozva, hogy „minden népnek elidegeníthetetlen joga van az önrendelkezéshez, különös tekintettel a nemzeti felszabadító mozgalmakra...” Továbbá „elutasítják a gyarmati, idegen rezsimek elnyomó, terrorista cselekményeit”.⁵ A fenti kitétel csak az 1990-es évek elején tűnik el a határozatokból. A továbbiakban a határozatok lényegileg közös elemeit kívánom felvázolni három határozat segítségével: A/RES/49/60. (1994.), az A/RES/56/88. (2002.), valamint a „Globális Terrorizmus ellenes határozat”(A/RES/61/40, 2006.) alapul vételével.

- Valamennyi határozat elítéli a nemzetközi terrorizmus minden formáját, és felszólítja az államokat a vele szemben való fellépésre.
- Szintén mindig megjelenő elem az ENSZ szervek – ezen belül különösen a szakosított intézmények - kiemelkedő szerepének a hangsúlyozása a területen.
- A nemzetközi együttműködésre való felszólítás is elengedhetetlenül együtt jár a témában született határozatokkal – a globális szinten hatékony intézkedések elfogadása érdekében - az átfogó nemzetközi jogi szabályozás igényével.
- Az államok a nemzetközi joggal – különös tekintettel az emberi jogokra - összhangban kötelesek tartózkodni a terrorcselekmények támogatásától, szervezésétől, finanszírozásától, valamint az arra való felbujtástól.
- Az államoknak meg kell akadályozni, hogy területeiken terrorista létesítmények, kiképzőtáborok működjenek.
- A terrorcselekmények elkövetőivel szemben az „aut dedere, aut judicare” elv következetes érvényesítését is előírják.

⁴ A/RES/31/102, 15 December, 1976

⁵ uo. (3) Az A/RES/34/145 (17 December, 1979.) határozat szintén hasonló elven áll, amikor kimondja: „..... a nemzetközi terrorizmus okainak felszámolására a Közgyűlésnek és a Biztonsági Tanácsnak is figyelmet kell szentelnie a gyarmati, idegen megszállás alatti területekre valamint a fajgyűlöletre, melyek alapul szolgálhatnak a terrorizmusnak, és veszélyeztethetik a nemzetközi békét és biztonságot.” Az 1980-as években született határozatok szintén ugyanezen problémakört tükrözik. (A/RES/36/109, 10 December, 1981)

- A terrorizmus elleni küzdelem során a releváns információk cseréjére buzdít.
- A menedékjog, valamint a menekült státusz biztosítása előtt az államoknak meg kell bizonyosodni afelől, hogy a fentiekért folyamodó személy nem vesz részt terrorcselekmények elkövetésében.
- A létező nemzetközi egyezmények alkalmazása érdekében minden szükséges lépést meg kell tenni, beleértve a belső jogszabályok harmonizálását azokkal.
- A létező nemzetközi egyezményeket át kell tekinteni az egyezmények által nem lefedett „fehér foltok” feltárása érdekében.
- Az ENSZ rendszerén belül nemzetközi konferenciákat, kurzusokat kell tartani.

Az ENSZ globális terrorizmus ellenes stratégiája a A/RES/61/40 (December, 2006.) számú közgyűlési határozatban manifesztálódik. Több részre tagolódik az átfogó program: először a terrorizmus terjedését elősegítő faktorokat veszik számba, majd a lehetséges terrorellenes intézkedéseket tekintik át. Ezt követően az államoknak a terrorizmus elleni védelemre fordított eszköztárának növelését, az ENSZ rendszerének a megerősítését, végezetül az emberi jogok és a „rule of law” tiszteletben tartását szorgalmazzák.

A terrorizmus terjedése megakadályozására hangsúlyozzák a viták békés megoldásának jelentőségét, a civilizációk, kultúrák, népek, vallások közötti megértést, dialógust, azt, hogy ne egy adott kultúrát, vallást kiáltsanak ki bűnbaknak. A fenntartható gazdasági és szociális fejlődés elősegítése, az egyes népcsoportok marginalizálódásának megelőzése hozzájárulhat a terrorizmus bázisának gyengítéséhez, utánpótlásának megakadályozásához. A terrorcselekmények áldozatait és azok hozzátartozóit számára egy nemzetközi szolidaritási, támogatási rendszer kiépítését javasolják.

A terrorellenes intézkedések legtöbb eleme a már korábban felvázolt határozatok logikáját követi – néhány új, részben a technikák fejlődésére reagáló intézkedés mellett.⁶ A repülés közbiztonságával közvetlenül összekapcsolható három rendelkezés, melyekben:

- a nemzetközi együttműködés során az ICAO-t külön nevesíti.

---

⁶ A biológiai eszközökkel történő támadásokról egy átfogó adatbázis létrehozatalát, az internetes bűnözéssel szembeni határozottabb fellépést, a fegyver-, robbanószer-, nukleáris, vegyi, biológiai anyagokkal való kereskedelem felszámolását sürgeti. In: A/RES/61/40, 2006, 11-13.

- az utazási dokumentumok biztonságának növelésére ösztönöz azok meghamisításának és a jogosulatlan felhasználásuk megakadályozása érdekében, valamint
- a veszélyeztetett „célpontok” biztonságának növelését irányozza elő – ezek közül kiemeli az infrastruktúra létesítményeit.

2007-ben a Közgyűlés újabb határozatokat bocsátott ki a Globális Terrorizmus elleni stratégia tekintetében. Megerősíti a korábbi határozatainak tartalmát a terrorizmus minden formájának az elítélésével hangsúlyozva azt, hogy a terrorcselekményeket soha, semmilyen körülmények nem igazolhatják. Megerősíti a saját szerepét a stratégia folyamatos felülvizsgálata tekintetében.⁷

3. A terrorizmus és az emberi jogok⁸

A Közgyűlés a 2006-ban kibocsátott, 60/158. számú határozatában⁹ kihangsúlyozta, hogy az emberi jogok, a demokrácia és a „rule of law” kapcsolatban állnak, és kölcsönösen erősítik egymást. A terrorizmus elleni harcban is tiszteletben kell tartani az emberi jogokat, alapvető szabadságokat, és arra ösztöni az államokat, hogy az ebbe a küzdelembe bevont nemzeti hatóságok figyelmét is felhívják erre. Arra bátorítja az államokat, hogy az emberi jogi egyezményeken kívül az idevágó ENSZ határozatokat, döntéseket is tartsák szem előtt, valamint az ENSZ keretében működő speciális bizottságok, tanácsok mechanizmusait, nyilatkozatait. Az államok részére azok kérésére segítséget, támogatást nyújtanak mindehhez. Ugyanakkor „a terrorcselekmények, módszerek minden megnyilvánulási formájának az emberi jogok, alapvető szabadságok és a demokrácia megsemmisítése a célja.

⁷ A/RES/62/272 az ENSZ Globális Terrorizmus Elleni stratégiája

2007-ben még az alábbi határozatok születtek a témában: A/RES/62/172 A terrorizmus elleni nemzetközi egyezmények és jegyzőkönyvek alkalmazásához nyújtott technikai segítségről, A/RES/62/71 A nemzetközi terrorizmus elleni intézkedésekről

⁸ A nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem és az emberi jogok témájában az alábbi határozatok születtek meg: A/RES/57/219, C.3 , 109 (b) , A/57/PV.77 + Corr.1 , 18 Dec. 2002, GA/10124 + Corr.1 , A/57/556/Add.2, A/RES/58/187, C.3 , 117 (b), A/58/PV.77, 22 Dec. 2003 , GA/10223, 181-0-1, A/58/508/Add.2, A/RES/58/174, C.3 , 117 (b) , A/58/PV.77, 22 Dec. 2003 , GA/10223, 120-42-18, A/58/508/Add.2, A/RES/48/122 (20 Dec. 1993), A/RES/49/185 (19 Dec. 2006), A/RES/61/171, (23 Dec. 1994), A/RES/50/53 (11 Dec. 1995), A/RES/50/186 (22 Dec. 1995), A/RES/54/164, (17 Dec. 1999), A/RES/56/160 (19 Dec. 2001), A/RES/57/219, (18 Dec. 2002), A/RES/58/187, (22 Dec. 2003), A/RES/58/174, (22 Dec. 2003), A/RES/59/195, (20 Dec. 2004), A/RES/59/191, (20 Dec. 2004), A/RES/60/158, (16 Dec. 2005), A/RES/61/171, (19 Dec. 2006), A/RES/60/288 az ENSZ terrorizmus elleni stratégiája (8 Sept. 2006), A/RES/62/159

⁹ A/RES/60/158, (28 February 2006)

A tagállamok 2006. szeptemberében elfogadták a Globális Terrorizmus Elleni Stratégiát. Az ehhez csatolt függelék egyik pontjában az „emberi jogok tiszteletben tartását biztosító intézkedésekről” olvashatunk, valamint a „rule of law”-ról, melyek a terrorizmus ellenes küzdelem alapvető bázisát jelentik.¹⁰ A határozat ismét nyomatékosítja a fent már említett elvet, miszerint a terrorizmus elleni küzdelem és az emberi jogok nem zárják ki, hanem kiegészítik egymást, emellett az áldozatok jogainak a védelmét és erősítését hangsúlyozzák. Megerősíti a korábbiak során kibocsátott közgyűlési határozatokat, valamint arra ösztönzi az államokat, hogy csatlakozzanak az alapvető emberi jogi egyezményekhez, és ismerjék el a releváns regionális emberi jogi szervezetek „ellenőrzési hatáskörét”. Tegyenek meg minden szükséges lépést egy hatékony nemzeti büntető igazságszolgáltatási rendszer kiépítésére annak érdekében, hogy valamennyi terrorcselekmény elkövetőjével, támogatójával szemben az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartásával eljárhassanak. Ennek az elősegítésére az államok támogatást kaphatnak az ENSZ megfelelő szerveitől. A Stratégia a továbbiakban az ENSZ égisze alatt működő emberi jogi szerveket biztosítja támogatásáról, az államokat ugyanerre szólítja fel.

4. A nemzetközi szerződéseket „megalapozó” határozatok¹¹

A Közgyűlés ezekben a határozatokban a nemzetközi szerződésre vonatkozó konszenzust önti „határozat formájába”. Az ilyen jellegű „jog előtti”, „in statu nascendi” normákat Buza László „programjellegű normáknak” nevezi. Több, a terrorizmus ellen fellépő nemzetközi egyezmény született meg a Közgyűlés égisze alatt: ezek közül kettő témánk szempontjából különösen fontos: az 1979. évi „Tűszzedés elleni nemzetközi egyezmény” és

¹⁰ A/RES/60/288, <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/r60.htm>

¹¹ - A/RES/45/116 (14 Dec. 1990) A kiadatásról szóló „modell egyezmény”,

- A/RES/55/255 (31 May 2001) A transznacionális szervezett bűnözés elleni nemzetközi egyezmény: kiegészítő jegyzőkönyv a fegyverek, lőszer, azok részei jogellenes előállítására és kereskedelmére ellen

- A/RES/55/25, Annex III 2000 (15 Nov. 2000) A transznacionális szervezett bűnözés elleni nemzetközi egyezmény: kiegészítő jegyzőkönyv a migránsok, földi, vízi vagy légi úton történő csempészete ellen

- A/RES/55/25, Annex II (15 Nov. 2000) A transznacionális szervezett bűnözés elleni nemzetközi egyezmény: kiegészítő jegyzőkönyv az ember-, különösen a nők és gyermekek csempészete megelőzése, megakadályozása, megbüntetése tárgyában

- A/RES/52/164 (15 Dec. 1997) A robbantásos terrorizmus visszaszorításáról szóló nemzetközi egyezmény

- A/RES/51/210 (17 Dec. 1996) Az 1994-es terrorizmus elleni nemzetközi egyezmény kiegészítéséről szóló deklaráció

- A/RES/51/60 (12 Dec. 1996) A közbiztonságról és a bűnözésről szóló ENSZ deklaráció

- A/RES/49/60 (9 Dec. 1994) A nemzetközi terrorizmus leküzdése érdekében tett intézkedésekről szóló deklaráció

- A/RES/34/146 (17 Dec. 1979) A tűszzedés megakadályozásáról szóló nemzetközi egyezmény

a „Robbantásos terrorizmus visszaszorításáról” szóló egyezmény. 1990-ben a kiadásra vonatkozóan egy ún. „modell-egyezményt” is létrehoztak.

5. Repülés közbiztonságát érintő közgyűlési határozatok

A fenti csoporton belül csak a kizárólag a repülés közbiztonságával foglalkozó határozatok lényegét kívánom felvázolni, amelyek ráadásul a legelsőek voltak a terrorizmus ellenes határozatok sorában. A határozatok születésének ideje már sejtetni engedi, hogy a repülőgép eltérítések állnak középpontjukban. Az első határozat 1969-ben született.¹² Megállapítja, hogy a cselekmények veszélyeztetik a nemzetközi légiközlekedés zavartalanságát, valamint annak szabadságát. Felszólítja az államokat arra, hogy úgy alakítsák nemzeti jogi rendszerüket, hogy az megfelelő keretet biztosítson a légiközlekedés biztonságát veszélyeztető cselekményekkel szemben. Továbbá indítsanak eljárást az ilyen személyekkel szemben. Szorgalmazza, hogy az államok csatlakozzanak a Tokiói Egyezményhez, és támogatásáról biztosítja az ICAO-t egy, a repülőgép eltérítések megelőzéséről szóló nemzetközi egyezmény megalkotásához.

A második határozat egy évvel követte az előzőt ugyanazon témában,¹³ mely ismételten elítéli a repülőgép eltérítéseket. Megismétli a fenti határozat rendelkezéseit, majd kiegészíti a gépeltérítésekkel automatikusan együtt járó túszejtés elítélésével. Sürgeti azon államokat, amelyek területére eltérítettek egy repülőgépet, hogy nyújtsanak segítséget az eltérített gép utasainak és személyzetének az útjuk minél előbbi folytatásában, valamint a repülőgép és a szállítmány jogos tulajdonosának való visszaszolgáltatásában. A határozatban rögzített követelményeket a Hágai Egyezményben viszontláthatjuk – immáron nemzetközi kötelezettségekként.

A fent leírtak egyértelműen bizonyítják, hogy az ENSZ Közgyűlése a fenti határozataival komplexen közelítette meg a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelmet. Napjainkra már egyértelművé vált, hogy mind jogi, mind gyakorlati szempontból a tagállamok terrorellenes tevékenységének egyik központi intézménye lett az ENSZ plenáris szerve.

¹² 2551 (XXIV) (13 December 1969) Civil légi jármű jogellenes hatalomba kerítéséről

¹³ 2645 (XXV) (25 November 1970) Civil légi jármű jogellenes hatalomba kerítéséről, eltérítéséről